

YEGAH MUSICOLOGY JOURNAL

<https://dergipark.org.tr/en/pub/ymd>

e-ISSN: 2792-0178

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received : 01.08.2025

Kabul Tarihi / Date Accepted : 01.09.2025

Yayın Tarihi / Date Published : 30.09.2025

DOI : <https://doi.org/10.51576/ymd.1756210>

e-ISSN : 2792-0178

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism.

ZİRGÜLELİ HİCAZ, SUZİDİL VE ŞEDARABAN MAKAMLARININ ŞED MAKAM KAVRAMI BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRMALI ÇÖZÜMLEMESİ

ÖZPEK, Abidin¹, BALDAN, Ozan²

ÖZ

Makamlar farklı okullarda farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu okullardan biri de Arel-Ezgi-Uzdilek'tir (AEU). Bu okulda makamlar farklı sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Şed makamlar da bu sınıflardan biridir. Şed makamlar konusunda AEU okulu kuramcıları arasında bir fikir birliği olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada, zirgüleli hicaz makamının şedleri arasında sayılan şedaraban ve suzidil makamlarının birer şed makam olup olmadığı konusuna açıklık getirilmesi amaçlanmıştır. AEU okulu kuramcılarının, anılan makamlar için incelenmesini en çok tavsiye ettiği üçer eser tespit edilmiştir. Ardından bu eserler, şedaraban ve suzidil makamlarının zirgüleli hicaz makamının birer şeddi oldukları fikrinden hareketle, zirgüleli hicaz makamının kararı olan düğâh perdesi üzerine göçürülerek mus2 nota yazım programında yeniden yazılmıştır. Düğâh

¹ Dr. Öğr. Gör., Harran Üniversitesi, Müzik Bölümü, Geleneksel Türk Müziği ASD, aozpek@harran.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8675-6869>

² Doç. Dr., Harran Üniversitesi, Müzikoloji Bölümü, Müzikoloji ABD, ozanbaldan@harran.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1227-1089>

perdesi üzerinde eserlerin perde dağılımları tespit edilerek ortalamaları grafiklerle, yüzdeleri tablolarla verilmiştir. Zırgüleli hicaz, şedaraban ve suzidil makamlarındaki eserler kendi içinde ve karşılaştırmalı olarak çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Elde edilen veriler ışığında, şedaraban ve suzidil makamlarının farklı kimlikler taşıdığı ve zırgüleli hicaz makamının birer şeddi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şed makam, suzidil, şedaraban, zırgüleli hicaz, müzik teorisi.

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ZİRGÜLELİ HİCAZ, SUZİDİL, AND ŞEDARABAN MAKAMS IN TERMS OF THE SHED MAKAM CONCEPT

ABSTRACT

*Makams*³ have appeared in different shapes in different schools. One of these schools is Arel-Ezgi-Uzdilek. In this school, makams have been classified in different ways. Shed makams are one of these classifications. It has been observed that there is no consensus among the theorists of the (AEU) school regarding shed makams. This study aims to clarify whether the şedaraban and suzidil makams, which are considered to be sheds of the zırgüleli hicaz makam, are indeed shed makams. Three works recommended by the theorists of the (AEU) school for the examination of the aforementioned makams have been identified. Then, based on the idea that the şedaraban and suzidil makams are sheds of the zırgüleli hicaz makam, these works were transposed to the düğâh note, which is the tonic note of the zırgüleli hicaz makam, and rewritten in the mus2 notation program. The distribution of the tones on the düğâh scale was determined, and their averages were presented in graphs and their percentages in tables. The works in the zırgüleli hicaz, şedaraban, and suzidil makams were analyzed and interpreted both individually and comparatively. Based on the data obtained, it was concluded that the şedaraban and suzidil makams have distinct identities and are not sheds of the zırgüleli hicaz makam.

Keywords: Shed makam, suzidil, şedaraban, zırgüleli hicaz, music theory.

---

³ A makam is a specific set of notes and melodic patterns that creates a unique musical mode. Unlike Western scales, which are defined by their ascending and descending notes, a makam is a complete musical concept.

GİRİŞ

Uygurların “kök” ve “küg” olarak adlandırdıkları makam kelimesi ilk olarak Abdülkadir Meragi’nin (1418) *Makāsıdü’l-elhân* isimli eserinde kullanılmış ve dilimize öylece yerleşmiştir (Tanrıkorur, 1998: 29). Makam kavramının tarihsel süreç içerisinde birtakım değişikliklere uğradığı da göz önünde bulundurulmalıdır (Tura, 2019: 70). Kavram zaman içinde, birbirinden farklı anlayıştaki kuramsal okulların takipçilerinin anlayışları doğrultusunda değişik tanımlamalarla ve sınıflandırmalarla karşılaşılmaktadır. Bunlardan birisi de şed makamlardır.

Şed makamlar kuramcılar tarafından üzerinde fikir birliğine varılamamış bir konudur. Bazı kuramcılar şed makamların olmadığını savunurken bazıları şed makamın değil şed icranın mümkün olduğunu savunmaktadır. Öte yandan şed olarak bilinen makamların mürekkep makam olduğu görüşünü savunanlar da vardır.

Bu çalışma, (AEU) okulu başat kuramcılarından Hüseyin Sadettin Arel’in şed makam tanımından yola çıkarak şed makamların olup olmadığı tartışmasına dâhil olmaktadır.

Amaç ve Önem

Türk müziğinde yaygın kabul görmüş kuramsal yaklaşımlardan biri (AEU) okulu dizgesidir. Şed makamlar konusunda bu okulun kuramcıları arasında bir anlaşmazlık olduğu görülmektedir. Dizgenin başat kuramcılarından biri olan Hüseyin Saadettin Arel, zirgüleli hicaz makamının yirmi şeddinin yapılabileceğini, bu makamın kendiyle birlikte yirmi bir ayrı perdeden icrasının mümkün olduğu anlamına geldiğini belirtmektedir. Ancak bu şedlerin ayrı birer makam gibi değerlendirildiğini, bunun yerine zirgüleli hicaz makamının 21 ayrı perdeden icrası yapılabilir denmesinin gerektiğini öne sürmektedir. Aynı dizgeyi temsil eden kuramcılardan bir kısmı şed makam diye bir makam tasnifinin olmaması gerektiği görüşünderken, bir kısmı da bunların bileşik makam olduğu görüşlerini dile getirmektedir.

Bu çalışma kapsamında zirgüleli hicaz makamı ile bu makamın şedleri olduğu belirtilen şedaraban ve suzidil makamları üzerine karşılaştırmalı çözümlemeler yapılacaktır. Sonuçta (AEU) okulu dizgesi çerçevesinde bu makamların şed makam olup olmadıkları tespit edilecektir. Bu dizgenin yalnız kuramcılar arasında akademik bir tartışma konusu olmayıp, Türk müziği eğitiminde her seviyeden eğitim kurumunda makam konusunda yaygın olarak bir başvuru kaynağı olarak kullanılıyor olması araştırmanın önemini arttırmaktadır.

Problem Durumu

Şedaraban ve suzidil makamlarının zirgüleli hicaz makamının şeddi olup olmadığı konusunda (AEU) okulu kuramcıları arasında fikir ayrılıkları olduğu düşünülmektedir. Zirgüleli hicazın karar perdesi olan düğâh üzerine şedaraban ve suzidil makamları aktarıldığında eserlerin zirgüleli hicaz makamı seyri ve dizisine uygunluk gösterip göstermeyeceği sorusuna cevap aranacaktır. Buna göre araştırmanın problem cümlesi “şedaraban ve suzidil makamları zirgüleli hicaz makamının şeddi midir?” şeklinde oluşmaktadır.

Alt Problemler

1. Zirgüleli hicaz eserlerin perde dağılım ortalamaları nasıldır?
2. Şedaraban eserlerin düğâh perdesi üzerindeki perde dağılım ortalamaları nasıldır?
3. Suzidil eserlerin düğâh perdesi üzerindeki perde dağılım ortalamaları nasıldır?
4. Zirgüleli hicaz, şedaraban ve suzidili makamlarındaki eserlerin düğâh perdesi üzerindeki dağılım ortalamalarının birlikte görünümü nasıldır?

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini zirgüleli hicaz makamının şedleri olduğu belirtilen makamlar oluşturmaktadır. (AEU) okuluna göre zirgüleli hicaz makamının beş şeddi bulunmaktadır. Bunlar şedaraban (karar sesi yegâh), suzidil (karar sesi hüseyini aşiran), evcara (karar sesi ırak), zirgüleli suzinak (karar sesi rast) ve hicazkâr (karar sesi rast) makamlarıdır. Bu çalışmanın örneklemine şedaraban ve suzidil makamları oluşturmaktadır. “*Örneklem (sample) belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterli kabul edilen küçük kümedir. ... Örneklem üzerinde çalışmanın üç temel nedeni vardır. Bunlar: 1. maliyet güçlükleri, 2. kontrol güçlükleri ile 3. etik (moral) zorunluluklar’dır.*” (Karasar, 2014: 110-111). Çalışmanın yöntemi gereği, örnekleme seçilecek makamlardaki eserler zirgüleli hicaz makamının karar sesi olan düğâh perdesine aktarılacağından, zirgüleli hicaz makamının şedleri arasında gösterilen karar sesi en pest olan iki makam seçilmiştir. Bunlar şedaraban ve suzidil makamlarıdır. Karar sesi en pest olan iki makam seçilmesine rağmen, eserler düğâh perdesine aktarıldığında tiz bölgelerindeki seslerin tiz muhayyer perdesi civarına ulaşacağı ve bunun verilerin kontrolünde güçlüğe sebep olacağı öngörülmüştür. (AEU) okulu çerçevesinde çalışmaları olan Murat Aydemir (Aydemir, 2020: 159-162), Yakup Fikret Kutluğ (Kutluğ, 2000b: 62-64), İsmail Hakkı Özkan (Özkan, 2006: 177-178), M. Fatih Salgar (Salgar, 2017: 79-81), Ferit Sıdal (Sıdal, 1988: 52), Hatice Selen Tekin (Tekin, 2016: 160-

161), Ahmet Selim Teymur (Teymur, 2010: 91) ve Gülçin Yahya Kaçar (Yahya Kaçar, 2023: 102-103)'ın kaynaklarında zirgüleli hicaz makamı için tavsiye ettikleri eserler tablo 1'de verilmiştir.

Eser Adı	Aydemir	Kutluğ	Özkan	Salgar	Sıdal	Tekin	Teymur	Yahya Kaçar
<i>Ne Boş Yere Yanmışım</i>							X	
<i>Zirgüleli Hicaz Peşrev</i> (Gazi Giray Han)	X							
<i>Zirgüleli Hicaz Peşrev</i> (Hızır Ağa)			X	X				X
<i>Zirgüleli Hicaz Saz Semaisi</i> (Ferit Sıdal)					X			
<i>Zirgüleli Hicaz Saz Semaisi</i> (Nayi Osman Dede)				X				
<i>Senede Bir Gün</i>						X		

Tablo 1 (AEU) okulu çerçevesinde yazılan kaynaklarda zirgüleli hicaz makamı için incelenmesi tavsiye edilen eserler.

Tablo 1 incelendiğinde zirgüleli hicaz makamı için altı eserin tavsiye edildiği görülmektedir. Eserler içinde en çok tavsiye edilen eser Hızır Ağa'nın peşrevidir. Diğer eserler ise birer kaynak tarafından tavsiye edilmiştir. Çalışmaya veri elde etmek için beste tarihleri daha eski olduğu düşünülen eserler en çok tavsiye edilenden en az tavsiye edilene doğru belirlenmiştir. Bu eserler *Zirgüleli Hicaz Peşrevi* (Hızır Ağa), *Zirgüleli Hicaz Saz Semaisi* (Nayi Osman Dede) ve *Ne Boş Yere Yanmışım* olarak tespit edilmiştir.

(AEU) okulu çerçevesinde çalışmaları olan Murat Aydemir (Aydemir, 2020: 95), Yakup Fikret Kutluğ (Kutluğ, 2000c: 44-49), İsmail Hakkı Özkan (Özkan, 2006: 280-281), M. Fatih Salgar (Salgar, 2017: 153-154), Ferit Sıdal (Sıdal, 1988: 84-85), Hatice Selen Tekin (Tekin, 2016: 307), Ahmet Selim Teymur (Teymur, 2010: 167) ve Gülçin Yahya Kaçar (Yahya Kaçar, 2023: 269)'ın kaynaklarında şedaraban makamı için tavsiye ettikleri eserler tablo 2'de verilmiştir.

Eser Adı	Aydemir	Kutluğ	Özkan	Salgar	Sıdal	Tekin	Teymur	Yahya Kaçar
<i>Bahçelerde Aşlama</i>							X	
<i>Bâde-i Vuslat İçilsin</i>							X	
<i>Kâse-i Fağfurdan</i>								
<i>Düşünür Hep Seni Ruhum</i>				X				X
<i>Düşünür Bîpâyan</i>								
<i>Ey Safâ-yı Ârızından</i>			X					
<i>Çeşme-i Hurşîd Âb</i>								
<i>Ne Dem Ki Sinesi Ol</i>	X							

<i>Gül-rûhun Küşâde Olur</i>								
<i>Nedir Murâd-ı Dil-i Kûy-i Yâri</i>				X				
<i>Biz Biliriz</i>								
<i>Şedaraban Peşrev</i>								
(Gazi Giray Han)		X						
<i>Şedaraban Peşrev</i>								
(Tamburi Cemil Bey)					X			
<i>Şedaraban Saz semaisi</i>								
(Tamburi Cemil Bey)	X	X					X	

Tablo 2 (AEU) okulu çerçevesinde yazılan kaynaklarda şedaraban makamı için incelenmesi tavsiye edilen eserler.

Tablo 2 incelendiğinde şedaraban makamı için dokuz eserin tavsiye edildiği görülmektedir. Eserler içerisinde Tamburi Cemil Bey'in saz semaisi üç kaynak tarafından tavsiye edilmiştir. *Düşünür Hep Seni Ruhum Düşünür Bîpâyan* isimli eser ise iki kaynak tarafından tavsiye edilmiştir. Diğer eserler ise yalnız bir kaynak tarafından tavsiye edilmiştir. Çalışmaya veri elde etmek için eserler en çok tavsiye edilenden en az tavsiye edilene doğru belirlenmiştir. Birer kaynak tarafından seçilen eserlerden de bir tanesi seçilmiştir. Buna göre şedaraban makamı için *Şedaraban Saz Semaisi* (Tamburi Cemil Bey), *Düşünür Hep Seni Ruhum Düşünür Bîpâyan* ve *Bâde-i Vuslat İçilsin Kâse-i Fağfurdan* isimli eserler incelenecektir.

(AEU) okulu çerçevesinde çalışmaları olan Murat Aydemir (Aydemir, 2020: 180), Yakup Fikret Kutluğ (Kutluğ, 2000: 50-57), İsmail Hakkı Özkan (Özkan, 2006: 275), M. Fatih Salgar (Salgar, 2017: 149-150), Ferit Sıdal (Sıdal, 1988: 86), Hatice Selen Tekin (Tekin, 2016: 300-301), Ahmet Selim Teymur (Teymur, 2010: 169) ve Gülçin Yahya Kaçar (Yahya Kaçar, 2023: 260-261)'ın kaynaklarında suzidil makamı için tavsiye ettikleri eserler tablo 3'de verilmiştir.

Eser Adı   Aydemir   Kutluğ   Özkan   Salgar   Sıdal   Tekin   Teymur   Yahya
Kaçar

<i>Yandıkça Oldu Sûzan Kalb-i Şerer</i> Feşanım							X	
<i>Kamı Yâd-ı Lebinle Hûn-i Dîl-nüş Ettiğim Demler</i>						X	X	
<i>Suzidil Saz Semaisi</i>					X			
(Fahri Kopuz, Sedat Öztoprak)								
<i>Bilmedik Yâri Kî Bizden Bu Kadar Gâfil İmiş</i>				X				
<i>Beni Ey Gonca Fem Bülbül Şıfat Nâlan Eden Sensin</i>			X	X				X
<i>Suzidil Peşrev</i>								
(Tamburi Ali Efendi)	X	X						

Hırâman Ol Çemenlerde Gel
Ey Serv-i Revânüm Gel

X

Tablo 3 (AEU) okulu çerçevesinde yazılan kaynaklarda suzidil makamı için incelenmesi tavsiye edilen eserler.

Tablo 3 incelendiğinde suzidil makamı için yedi eserin tavsiye edildiği görülmektedir. Eserler içerisinde *Beni Ey Gonca Fem Bülbül Sıfat Nâlan Eden Sensin* üç kaynak tarafından tavsiye edilmiştir. *Suzidil Peşrev* (Tamburi Ali Efendi) isimli eser ile *Kanı Yâd-ı Lebinle Hûn-i Dil-nûş Ettigim Demler* isimli eser ikişer kaynak tarafından tavsiye edilmiştir. Diğer eserler ise yalnız bir kaynak tarafından tavsiye edilmiştir. Çalışmaya veri elde etmek için eserler en çok tavsiye edilenden en az tavsiye edilene doğru belirlenmiştir. Buna göre suzidil makamı için incelenecek eserler *Beni Ey Gonca Fem Bülbül Sıfat Nâlan Eden Sensin*, *Suzidil Peşrev* (Tamburi Ali Efendi) ve *Kanı Yâd-ı Lebinle Hûn-i Dil-nûş Ettigim Demler* olarak belirlenmiştir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma (AEU) okulu çerçevesinde yazılan *Türk Musikisi Nazariyatı ve Dersleri* (Hüseyin Sadettin Arel), *Türk Müziği Makam Rehberi* (Murat Aydemir), *Türk Musikisinde Makamlar* (Yakup Fikret Kutluğ), *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usulleri Kudüm Velveleleri* (İsmail Hakkı Özkan), *Türk Müziğinde Makamlar Usuller ve Seyir Örnekleri* (M. Fatih Salgar), *Türk Musikisi* (Ahmet Selim Teymur), *Türk Mûsikîsi Rehberi* (Gülçin Yahya Kaçar), *Türk Mûsikîsi Nazariyatı* (Ferit Sıdal) ve *Türk Müziği Nazariyatı ve Solfej-I Basit Makamlar – Şed Makamlar* (Hatice Selen Tekin) isimli kaynaklarla sınırlıdır.

TANIMLAR

Şed Makam

Şed makam, Hüseyin Sadettin Arel'in *Türk Musikisi Nazariyatı Dersleri* isimli çalışmasında aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

“Bir makamı asıl mevkiinden başka bir yere göçürmek o makamın şeddini yapmak olur. Meselâ asıl mevkiî Dügâh perdesi olan Uşşak makamını Puselik durağı üzerine göçürürsek Uşşakın Puselik perdesinde şeddini vücuda getirmiş oluruz. Buna ‘Puselikte Uşşak’ denilir. Diğer bütün makamlar böyledir.” (Arel, 1968: 15)

Bu araştırmada (AEU) okulunun kurucularından Hüseyin Sadettin Arel'in “şed makam” tanımı dikkate alınacaktır.

Zirgüleli Hicaz Makamı

“Zengüle” veya “zirgüle” kelimesi Farsçada çingirak anlamına gelmektedir. Zirgüleli hicaz makamına “zengüle” veya “hicaz zirgüle” de denir. Makam çıkıcıdır. Hüseyin Sadettin Arel Türk Musikisi Nazariyatı Dersleri isimli çalışmasında zirgüleli hicaz makamı dizisinin düğâh perdesi üzerinde hicaz beşlisi (SAST) ile hüseyni perdesi üzerinde hicaz dörtlüsünden (SAS) meydana geldiğini açıklamıştır. Ayrıca makamın karar perdesinin düğâh perdesi olduğu, güçlü perdesinin ise beşli ile dörtlünün birleşim yeri olan hüseyni olduğunu belirtmiştir (Arel, 1968: 22-23). Arel’in kaynağında tarif ettiği zirgüleli hicaz makam dizisi tiz bölgedeki genişlemesi ile birlikte dizi 1’de verilmiştir:

Dizi 1. (AEU) okulunda zirgüleli hicaz makamı dizisi.

Türk müziği eğitiminde yaygın bir biçimde kullanılan (AEU) dizgesinin kuramcıları, şedaraban ve suzidil makamlarının zirgüleli hicaz makamının şeddi olup olmadığı konusunda farklı görüşler öne sürmektedirler. Hatta kimi zaman aynı kuramcının da kendi içinde çelişki sayılabilecek tanımlamalar yaptığı görülmektedir. Bu kuramcılardan Hüseyin Sadettin Arel, Murat Aydemir, Gülçin Yahya Kaçar, Yakup Fikret Kutluğ, İsmail Hakkı Özkan, M. Fatih Salgar, Ferit Sıdal ve Ahmet Selim Teymur’un konu ile ilgili görüşlerini aşağıda verilmiştir.

Arel’de Şedaraban ve Suzidil Makamı

Hüseyin Sadettin Arel zirgüleli hicaz makamının şedlerini sayarken şedaraban ve suzidil makamları için “Beş şeddan ‘Şedaraban’ makamı Hicâz zirgüle makamının yegâh perdesindeki şeddidir, ‘Suzidil’ makamı Hicaz Zirgüle makamının hüseyni-aşiran perdesindeki şeddidir...” (Arel, 1968:146) tanımını yapmıştır.

Murat Aydemir’de Şedaraban ve Suzidil Makamı

Murat Aydemir şedaraban makamının zirgüleli hicaz makamının şeddi olduğu görüşündedir. *Türk Müziği Makam Rehberi* kitabında şedaraban makamını tarif etmektedir, “Zirgüleli hicaz makamı dizisinin, yegâh perdesi üzerindeki inici şeddidir.” (Aydemir, 2020: 92). Gene aynı eserde inici olduğu belirtilen suzidil makamı için de bir tanım bulunmaktadır, “Hüseyni Aşiran perdesine

göçürülmüş Zirgüleli Hicaz makamı dizisine, Hüseyinî perdesi üzerinde bir Hicaz Hümayun makamı dizisinin eklenmesiyle oluşmuştur.” (Aydemir, 2020: 177)

Bu tanımdan suzidil makamının şed bir makam olduğu değil, bileşik bir makam olduğu anlaşılmaktadır.

Yakup Fikret Kutluğ’da Şedaraban ve Suzidil Makamı

Yakup Fikret Kutluğ, zirgüleli hicaz makamının şedleri arasında saydığı makamlara şedaraban ve suzidili de eklemiştir. (Kutluğ, 2000: 13) Ancak suzidil makamını konu ettiği bölümde, yalnız suzidil için bir değerlendirme yapmamış, genel olarak şed makamların bulunmadığı görüşünü öne sürmüştür:

“Arel sistemine göre, Zirgüleli Hicaz makamının Hüseyinî Aşiran perdesindeki şeddi sayılan Süzidil makamının, bu özelliği taşıyıp taşımadığına ilişkin kanaatimizi, genelde şed makamların bulunmadığı görüşüne kadar götürmek istiyoruz.” (Kutluğ, 2000a: 461)

Kutluğ, şedaraban makamını konu ettiği bölümde de şedarabanın zirgüleli hicaz makamının şeddi olduğu görüşünü kabul etmemektedir. Rauf Yekta Bey’in, Albert Lavignac’ın müzik ansiklopedisi için yazdığı Türk müziği kuramına ilişkin metne gönderme yapan Kutluğ şöyle demektedir:

“Bu görüşe göre tespit edilmesi, Zirgüleli Hicaz makamının, Şed Arabanda yalnız başına bir egemenlik içinde makamı yaratması sonucunu doğurmaktadır. Halbuki, biraz evvel, klasik eserler üzerinde yaptığımız tetkikler ile görüldü ki, makamda Zirgüleli Hicaz değil, Nevâ üzerindeki Araban makamının mevcudiyeti ve aktif rolü söz konusu olmuştur.” (Kutluğ, 2000a: 459)

İsmail Hakkı Özkan’da Şedaraban ve Suzidil Makamı

İsmail Hakkı Özkan, “Şed (Göçürülmüş) Makamlar Cetveli” içinde zirgüleli hicaz makamı şedleri arasında şedaraban ve suzidil makamlarına da yer vermektedir. Ancak gene aynı yerde, şed makam diye bir ayırım yapmanın doğru olmayabileceği görüşünü de belirtmiştir:

“Şed makamlar, her ne kadar bir makam dizisinin bir başka perde üzerine göçürülmesi demek ise de, bunlar çok zaman kendilerini meydana getiren esas ana dizinin özelliklerine sadık kalmayıp, bâzan çeşni, bâzan da seyir bakımından değişiklikler gösterip, ayrı birer hususiyet kazanmışlardır. Bu bakımdan şed kelimesi ‘transposition’ un tam karşılığı değildir. Hattâ belki bu açıdan şed makamlar diye bir ayırım yapmak bile doğru olmayabilir.” (Özkan, 2006: 213-214)

Özkan, suzidil makamını, zirgüleli hicaz dizisinin inici şeddi olarak anmakla birlikte, “Zirgüleli Hicaz dizisinin Hüseyinî Aşiran perdesindeki inici şeddidir.” (Özkan, 2006: 273), gene aynı yerde seyir özellikleri ve genişlemeleriyle birlikte ayrı bir makam şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca, hümayun ve zirgüle dizilerinin iç içe geçerek bileşik makam izlenimi verdiğini ama makamın şed olduğunu belirtmektedir:

“Bu arada Hüseyinî Aşîrân perdesinde bir Hicaz dörtlüsü olduğuna göre, Hüseyinî Aşîrân perdesinden Hüseyinî perdesine kadar da bir Hümâyûn dizisi meydana gelmiştir. Fakat Hüseyinî Aşîrân perdesindeki karar Zîrgûle’lidir. Bu iki dizinin iç içe girmesi makamı mürekkeb gibi gösterir. Bir bakıma doğrudur da. Fakat bu dizinin kendinden olma bir geçkinin sebebiyet vermesi dolayısıyla, makam gene şed olarak kabul edilmiştir. Fakat bu makamdaki hemen bütün eserler Hüseyinî Aşîrân’da yeden’i Zîrgûle’li olan bir Hümâyûn dizisiyle karar ederler.” (Özkan, 2006: 274)

Özkan, şedaraban makamının zirgüleli hicaz dizisinin şeddi olduğunu belirtmektedir:

“Zîrgûle’li Hicaz makamı dizisinin Yegâh perdesindeki inici şeddidir.” (Özkan, 2006: 276).

Makamı bileşik gibi gösterenin eski kuram kitaplarındaki bir tanımdan kaynaklandığını da eklemektedir: *“Şedd-i Araban eski nazariyyat kitaplarında ‘Yerinde Nev’eser makamının icrasından sonra Yegâh perdesinde Zîrgûle’li Hicaz’la karar vermektir’ diye tarif edilmiştir. Bu tarif, makamı mürekkeb gibi gösterir.”* (Özkan, 2006: 277)

M. Fatih Salgar’da Şedaraban ve Suzidil Makamı

M. Fatih Salgar, her iki makamın da zirgüleli hicaz makamının şeddi olduğu görüşündedir. Suzidil makamı için şu tanımlı yapmaktadır: *“Zîrgûle’li Hicaz dizisinin Hüseyinî Aşîrân perdesindeki inici şeddidir.”* (Salgar, 2017: 147) Salgar’ın, şedaraban makamı hakkında tanımlı da benzer niteliktedir: *“Zîrgûle’li Hicaz makamı dizisinin Yegâh perdesindeki inici şeddidir.”* (Salgar, 2017: 151)

Ferit Sıdal’da Şedaraban ve Suzidil Makamı

Ferit Sıdal şedaraban makamını “Şed Makamlar” başlığı altında incelemektedir. İnici olan makamın, zirgüleli hicaz makamı dizisinin yegâha göçürülmesi ile elde edildiği görüşündedir (Sıdal, 1988: 84).

Suzidil makamı da şedaraban gibi zirgüleli hicazın şeddidir diyen Sıdal, suzidilin inici olduğunu ve zirgüleli hicaz makamı dizisinin hüseyinî aşîrân perdesine göçürülmesiyle meydana geldiğini söylemektedir (Sıdal, 1988: 86).

Hatice Selen Tekin’de Şedaraban ve Suzidil Makamı

Hatice Selen Tekin suzidil makamı için, *“Zirgüleli Hicaz makamı dizisinin hüseyinî aşîrân perdesindeki inici şeddidir.”* (Tekin, 2016: 296) demektedir.

Şedaraban makamı için de benzer bir şekilde, *“Zirgüleli Hicaz makamı dizisinin yegâh perdesindeki inici şeddidir.”* (Tekin, 2016: 303) tanımlı yapmaktadır.

Ahmet Selim Teymur'da Şedaraban ve Suzidil Makamı

Ahmet Selim Teymur şedaraban makamının şed makam olduğunu söylemektedir. “*Yegâh perdesinde duran basit göçürülmüş makamlardandır. ... Dizisi, Zirgüle basit makamı dizisinin Yegâh perdesine göçürülmesiyle elde olunmuştur.*” (Teymur, 2010: 166) Teymur, suzidil makamının da şed bir makam olduğu saptamasında bulunmuştur: “*Hüseyinî Aşîrân perdesinde duran basit göçürülmüş makamlardandır. ... Dizisi, Zirgüle basit makamı dizisinin Hüseyinî Aşîrân perdesine göçürülmesiyle elde olunmuştur.*” (Teymur, 2010: 167).

Gülçin Yahya Kaçar'da Şedaraban ve Suzidil Makamı

Gülçin Yahya Kaçar şedaraban makamını “Birleşik Makamlar” arasında göstermektedir. İnici olan makamın yerinde neveser makamı dizisiyle yegâh perdesindeki zirgüleli hicaz makamının birleşmesinden meydana geldiğini açıklamaktadır (Yahya Kaçar, 2023: 267-268).

Suzidil makamını da “Birleşik Makamlar” altında inceleyen Yahya Kaçar, makamın hüseyinî aşîrân perdesi üzerinde zirgüleli hicaz makamı dizisiyle hüseyinî ve hüseyinî aşîrân perdelerindeki hümayun makamının birleşmesinden meydana geldiğini, inici olduğunu belirtmektedir (Yahya Kaçar, 2023: 258-259).

İlgili Araştırmalar.

İlhan Harmancı (2013) *Şed Makam mı Şed İcrâ mı?* isimli çalışmasında şed makam kavramının olup olmadığı konusundaki tartışmalara açıklık getirmeyi amaçlamıştır. Çalışmada farklı ekollerde farklı kaynaklar incelenerek şed makam kavramının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Şed makam sınıflandırmasının olduğu tek okul olan (AEU) çerçevesinde yazılan kaynaklarda ise şed makam kavramı için çelişkili anlatımlar bulunduğu da çalışmada ayrıca tespit edilmiştir.

Kahyaoğlu (2019) *Türk Müziğinde Transpoze (Şed/Göçürme)* isimli çalışmasında Türk müziğinde şed/göçürme (transpoze) olduğu görüşündedir. Kahyaoğlu, makamların dizileri seyir ve çeşni bakımından değişiklik göstermeyecek şekilde icra kolaylığı açısından başka bir perdeye göçürüldüğünde farklı isimlerle adlandırılmaması gerektiği sonucuna varmıştır.

YÖNTEM

Araştırmaya veri elde etme aşamasında zirgüleli hicaz, şedaraban ve suzidil makamlarının her biri için (AEU) okulu çerçevesinde yazılan kaynaklar dikkate alınmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan bu kaynaklardan kuramcıların bu makamlar için incelenmesini tavsiye ettiği eserler tespit

edilmiştir. Bu eserler içinde en çok önerilen eserlerin seçilmesine özen gösterilmiştir (tablo 1, tablo 2, tablo 3). Şedaraban ve suzidil makamlarındaki üçer eser *mus2* isimli nota yazım programında düğâh perdesi üzerinde yazılmış ve eserlere zirgüleli hicaz makamı donanımı eklenmiştir (bu notalara ekler kısmında yer verilmiştir). Ardından eserlerde makamı anlatan bölümler eserlerin formları dikkate alınarak belirlenmiştir. Eserlerde incelenen bölümler tablo 4’te verilmiştir:

Makam	Formu	Bestecisi	Eser adı	İncelenen bölüm
Zirgüleli hicaz	Peşrev	Hızır Ağa	<i>Zirgüleli hicaz peşrev</i>	I. hane+mülazime
Zirgüleli hicaz	Saz semaisi	Nayi Osman Dede	<i>Zirgüleli Hicaz Saz Semaisi</i>	I. hane+mülazime
Zirgüleli hicaz	Şarkı	Sadettin Kaynak	<i>Ne Boş Yere Yanmışım</i>	Zemin+nakarat
Şedaraban	Saz semaisi	Tamburi Cemil Bey	<i>Şedaraban Saz Semaisi</i>	I. hane+mülazime
Şedaraban	Şarkı	Şemseddin Ziya Bey	<i>Düşünür Hep Seni Ruhum Düşünür Bîpâyan</i>	Zemin+nakarat
Şedaraban	Şarkı	Faize Ergin	<i>Bâde-i Vuslat İçilsin Kâse-i Fağfurdan</i>	Zemin+nakarat
Suzidil	Peşrev	Tamburi Ali Efendi	<i>Suzidil Peşrev</i>	I. hane+mülazime
Suzidil	Ağır semai	Hacı Sadullah Ağa	<i>Beni Ey Gonca-fem Bülbul Sıfat Nalân Eden Sensin</i>	Zemin+terennüm
Suzidil	Ağır semai	Tamburi Ali Efendi	<i>Kanı Yâd-ı Lebinle Hûn-i Dil-nûş Ettiğim Demler</i>	Zemin+terennüm

Tablo 4 Eserlerde incelenen bölümler.

Tablo 4 incelendiğinde sözlü formların şarkı ve ağır semai, çalgısal formların ise peşrev ve saz semaisi olduğu görülmektedir. Sözlü formlarda makam değişikliğinin yapılması muhtemel olan bölüm meyandır (Signell, 2006: 88). Çalgısal formlardan peşrev için ikinci hane ve sonrasında çeşitli makam geçkileri yapılabilir (Özalp, 1992: 6-7). Saz semailerinde de makam kullanımı peşrev formundaki gibidir (Özalp, 2000: 131).

Çalışmada sözlü eserlerde meyana kadar olan bölüm, çalgısal eserlerde ise II. haneye kadar olan bölüm analiz edilmiştir. Karar dolabının olduğu notalarda karar dolabı dahil incelenmiştir. Karar dolabının olmadığı notalarda ise karar dolabı hariç diğer dolaplar dikkate alınmamış eserin karar ettiği bölüm dikkate alınmıştır. Eserde incelenecek bölüm belirlendikten sonra perde dağılım frekansı (her notanın eser içerisindeki toplam süresi) belirlenerek her makamda üçer eserin

ortalaması alınmıştır. Elde edilen veriler alt problemler dikkate alınarak bulgular kısmında verilmiştir. Bu çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Aynı zamanda, bu araştırmada nitel bir araştırma ve veri toplamada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2011) doküman incelemesini “... araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187) şeklinde tanımlamışlardır.

BULGULAR

Bu bölümde zirgüleli hicaz, şedaraban ve suzidil makamları için seçilen eserler analiz edilmiştir. İlk önce her makam için seçilen üç eserin perde dağılımları ve ortalamaları tablolar şeklinde verilmiştir. Eserlerde vuruş sayıları farklı olduğundan ve eşit gösterimin sağlanması için perde dağılım ortalamaları yüzde olarak hesaplanıp grafik olarak her bölümün altında verilmiştir. Son olarak zirgüleli hicaz, şedaraban ve suzidil eserlerin ortalamaları karşılaştırılarak tablo halinde verilmiştir.

Zirgüleli hicaz eserlerin perde dağılım ortalamaları nasıldır? Alt problemine dair bulgular

Zirgüleli hicaz eserlerin perde dağılımları ve ortalamaları tablo 5’te verilmiştir.

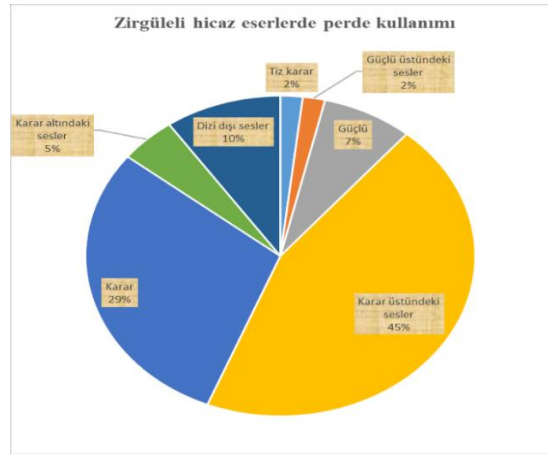
Perde Adı	Zirgüleli Hicaz Peşrev (Hızır Ağa)	Ne Boş Yere Yanmışım	Zirgüleli Hicaz Saz Semaisi (Nayi Osman Dede)	Ortalama
Muhayyer	3,5	0,3	0,0	1,3
Nim şehnaz	2,0	0,0	0,0	0,7
Dik acem	2,0	0,0	0,0	0,7
Hüseyni	6,8	8,8	0,3	5,3
Neva	6,8	14,0	4,3	8,3
Nim hicaz	10,5	17,0	6,8	11,4
Dik kürdi	15,0	13,3	7,3	11,8
Dügâh	32,0	18,5	12,0	20,8
Nim zirgüle	1,5	3,5	5,0	3,3
Dizi dışı ses (Tiz buselik)	0,5	0,0	0,0	0,2
Dizi dışı ses (Gerdaniye)	0,5	1,8	0,0	0,8

Dizi dışı ses (Eviç)	0,3	2,5	0,0	0,9
Dizi dışı ses (Acem)	1,8	0,5	0,0	0,8
Dizi dışı ses (Rast)	4,5	0,0	0,0	1,5
Dizi dışı ses (Irak)	2,0	0,0	0,0	0,7
Dizi dışı ses (Acemaşiran)	0,0	0,8	2,8	1,2
Dizi dışı ses (Hüseyini aşırın)	0,5	0,3	0,3	0,3
Dizi dışı ses (Yegâh)	1,0	0,5	0,0	0,5
Sus	5,0	6,5	1,5	4,3
Toplam vuruş	96,0	88,0	40,0	74,7

Tablo 5 Zirgüleli hicaz makamındaki eserlerin perde dağılımları ve ortalamaları.

Tablo 5 incelendiğinde eserlerin kullandığı ses aralığının yegâh ve muhayyer perdeleri aralığında olduğu görülmektedir. Eserlerde karar perdesi ve üzerindeki seslerin (dik kürdi, nim hicaz ve neva) vuruş ortalaması toplamı 52,3'tür. Seyrin büyük çoğunluğunun bu sesler etrafında gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Hüseyini perdesi ve üzerindeki seslerin vuruş ortalamaları toplamı ise 8,0'dir. *Boş Yere Yanmışım* ve *Zirgüleli Hicaz Saz Semaisi* (Nayi Osman Dede) isimli eserlerde güçlü üzerindeki sesler (dik acem, nim zirgüle ve muhayyer) neredeyse kullanılmamıştır.

Zirgüleli hicaz makamı için incelenmesi tavsiye edilen eserlerin perde dağılım ortalamaları yüzde olarak grafik 1'de verilmiştir:

Grafik 1 Zirgüleli hicaz eserlerde perde dağılım ortalamaları.

Grafik 1 incelendiğinde eserlerin karar ve tiz karar perdeleri aralığında bir seyir gerçekleştirdiği görülmektedir. Seyirde karar (dügâh) ve karar üstündeki sesler (dik kürdi, nim hicaz ve neva)'ın toplamı %74'tür. Bu bilgiye dayanarak seyrin büyük bölümünün karar sesi üzerindeki hicaz beşlisi seslerinde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Makama ismini veren zirgüle perdesinin kullanımı %5'tir. Karardan evvel zengüle (nim zirgüle) perdesi mutlaka kullanılır (Karadeniz,

2013: 107). Bu bilgidan perdenin makam için ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Perde kullanımının %5 olması sadece kararda kullanılmadığını, eserin genel seyrinde de kullanıldığını göstermektedir

Şedaraban eserlerin düğâh perdesi üzerindeki perde dağılım ortalamaları nasıldır? Alt problemine dair bulgular

Şedaraban makamında incelenen eserler düğâh perdesi üzerine aktarılmıştır. Şedaraban makamındaki eserlerin kullandığı seslerden zirgüleli hicaz dizisinde olanlar dizi 2’de verilmiştir.

Dizi 2 Şedaraban makamında eserlerde kullanılan zirgüleli hicaz makamı sesleri.

Suzidil makamındaki eserlerin kullandığı seslerden zirgüleli hicaz dizisinde olmayan sesler ise dizi 3’te verilmiştir:

Eviç   Gerdaniye

Dizi 3 Şedaraban makamında eserlerde kullanılan zirgüleli hicaz makam dizisi dışındaki sesler.

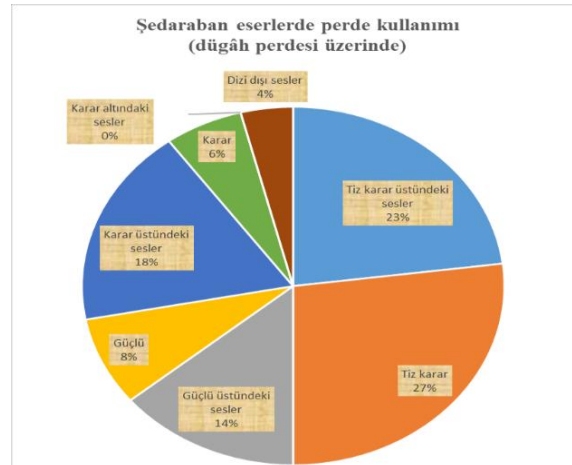
Dizi 3 incelendiğinde şedaraban eserlerde kullanılan zirgüleli hicaz makamı dizisi dışındaki seslerin eviç ve gerdaniye olduğu görülmektedir. Şedaraban eserlerin perde dağılımları ve ortalamaları tablo 6’da verilmiştir.

Perde Adı	Şedaraban Saz Semaissi (T. Cemil Bey)	Bâde-i Vuslat İçilsin	Düşünür Hep Seni Ruhum	Ortalama
Tiz dik acem	2,1	0,0	0,3	0,8
Tiz Hüseyini	1,9	0,0	1,0	1,0
Tiz Neva	5,5	1,5	0,8	2,6
Tiz nim hicaz	4,6	1,8	1,8	2,7

Dik sünbüle	5,9	5,8	2,3	4,6
Muhayyer	15,9	14,8	10,3	13,6
Nim şehnaz	2,1	6,5	2,3	3,6
Dik acem	2,3	6,0	2,3	3,5
Hüseyni	2,8	8,0	1,8	4,2
Neva	4,3	9,8	1,8	5,3
Nim hicaz	2,3	3,5	1,3	2,3
Dik kürdi	1,5	1,5	1,0	1,3
Dügâh	2,5	3,5	3,5	3,2
Nim Zirgüle	0,0	0,5	0,0	0,2
Dizi dışı ses (Gerdaniye)	3,8	0,0	3,0	2,3
Dizi dışı ses (Eviç)	0,3	0,0	0,0	0,1
Sus	2,5	0,0	3,0	1,8
Toplam	60,0	63,0	36,0	53,0

Tablo 6 Şedaraban makamındaki eserlerin perde dağılımları ve ortalamaları.

Tablo 6 incelendiğinde en çok kullanılan perdenin üç eserde de muhayyer (tiz karar) olduğu görülmektedir. Dizi sesleri içinde en az kullanılan perde ise nim zirgüledir. İncelenen üç eserin ikisinde nim zirgüle perdesi hiç kullanılmamış kullanılan tek eserde de karara giderken yeden olarak bir kez kullanılmıştır (0,5 vuruş). Şedaraban eser ortalamalarının yüzde olarak görünümü grafik 2’de verilmiştir:

Grafik 2 Şedaraban eserlerde perde dağılım ortalamaları.

Grafik 2 incelendiğinde şedaraban makamındaki eserlerde tiz karar (muhayyer) ve tiz karar üstündeki seslerin (dik sünbüle, tiz nim hicaz, tiz neva, tiz hüseyini ve tiz dik acem) kullanımının % 50 olduğu görülmektedir. Bu durum seyrin inici olduğuna işaret etmektedir. Öte yandan karar perdesi (dügâh) ve karar üstündeki seslerin (dik kürdi, nim hicaz ve neva) kullanım yüzdesi ise %24, güçlü (hüseyni) ve güçlü üstündeki seslerin (dik acem ve nim şehnaz) kullanım oranı ise

%22'dir. Karar altındaki seste (nim zirgüle) herhangi bir kullanım söz konusu değildir. Dizi dışı seslerin (evîç ve gerdaniye) kullanım oranı ise %4'tür.

Suzidil eserlerin düğâh perdesi üzerindeki perde dağılım ortalamaları nasıldır? Alt problemine dair bulgular

Suzidil makamında incelenen eserler düğâh perdesi üzerine aktarılmıştır. Suzidil makamındaki eserlerin kullandığı seslerden zirgüleli hicaz dizisinde olanlar dizi 4'te verilmiştir.

Düğâh Dik Kürdi Nim Hicaz Neva Hüseyini Dik Acem Nim Şehnaz Muhayyer Dik Sünbüle Tiz Nim Hicaz Tiz Neva Tiz Hüseyini Tiz Dik Acem

Dizi 4 Suzidil makamında eserlerde kullanılan zirgüleli hicaz makamı sesleri.

Suzidil makamındaki eserlerin kullandığı seslerden zirgüleli hicaz dizisinde olmayanlar ise dizi 5'de verilmiştir:

Nim Hisar Acem Evîç Gerdaniye Tiz Segâh Tiz Buselik Tiz Çargâh Tiz Nim Hisar Tiz Gerdaniye

Dizi 5 Suzidil makamında eserlerde kullanılan zirgüleli hicaz makamı dizisi dışındaki sesler.

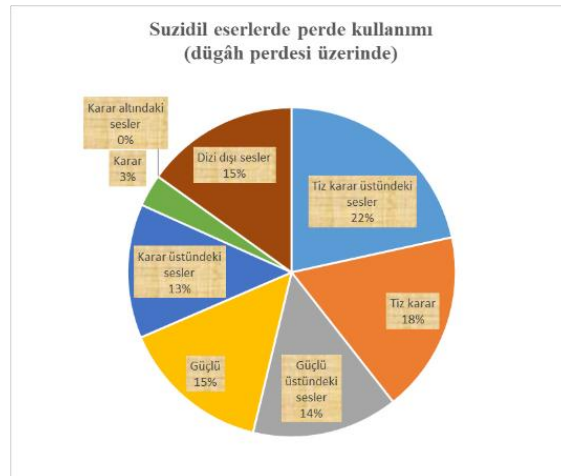
Dizi 5 incelendiğinde suzidil eserlerde zirgüleli hicaz makamı dizisi dışındaki seslerin nim hisar, acem, evîç, gerdaniye, tiz segâh, tiz buselik, tiz çargâh, tiz nim hicaz ve tiz gerdaniye olduğu görülmektedir. Suzidil eserlerin perde dağılımları ve ortalamaları tablo 7'de verilmiştir.

Perde Adı	Suzidil Peşrev (T. Ali Efendi)	Kamî Yâd-ı Lebinle	Beni Ey Gonca-fem Bülbül Sıfat	Ortalama
Tiz dik acem	0,8	0,3	0,4	0,5
Tiz hüseyini	1,0	1,0	1,6	1,2
Tiz neva	8,5	3,9	6,0	6,1
Tiz nim hicaz	1,8	3,4	5,6	3,6
Dik sünbüle	6,9	6,2	5,9	6,3
Muhayyer	13,5	17,3	13,0	14,6
Nim şehnaz	4,2	6,0	3,5	4,6
Dik acem	8,1	9,0	4,6	7,2
Hüseyini	8,8	19,8	7,9	12,1
Neva	4,3	12,8	3,0	6,7

Nim hicaz	2,0	4,4	2,8	3,1
Dik kürdi	1,3	1,5	0,5	1,1
Dügâh	3,3	3,3	1,3	2,6
Nim zirgüle	0,0	0,0	0,0	0,0
Dizi dışı ses (Tiz gerdaniye)	1,0	0,0	0,0	0,3
Dizi dışı ses (Tiz nim hisar)	0,8	0,0	0,0	0,3
Dizi dışı ses (Tiz çargâh)	5,8	2,0	0,0	2,6
Diz idışı ses (Tiz buselik)	0,0	0,8	0,0	0,3
Dizi dışı ses (Tiz segâh)	0,0	0,3	0,0	0,1
Dizi dışı ses (Gerdaniye)	7,3	9,5	3,8	6,9
Dizi dışı ses (Eviç)	0,0	3,3	0,5	1,3
Dizi dışı ses (Acem)	0,0	1,3	0,8	0,7
Dizi dışı ses (Nim hisar)	0,0	0,3	0,0	0,1
Sus	5,0	14,0	4,0	7,7
Toplam	84,0	120,0	65,0	89,7

Tablo 7 Suzidil makamındaki eserlerin perde dağılımları ve ortalamaları.

Tablo 7 incelendiğinde en çok kullanılan perdelerin üç eserde de muhayyer (tiz karar) ve hüseyini (güçlü) olduğu görülmektedir. Dizi sesleri içinde kullanılmayan tek perde ise nim zirgüledir. Yine tabloda nim hicaz ve tiz neva perdeleri arasındaki seslerde dalgalı kullanımlar söz konusudur. Bu perdelerin (nim hicaz, neva, hüseyini, dik acem, nim şehnaz, muhayyer, dik sünbüle, tiz nim hicaz ve tiz neva) vuruş ortalamaları 64,3'tür. Eserlerin toplam vuruş ortalamalarının 89,7 vuruş olduğu dikkate alındığında seyrin bu ses aralığında gerçekleştiği söylenebilir. Buradan seyrin inici bir şekilde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Suzidil eserlerde dizi dışı perde sayılarının fazla oluşu da ayrıca dikkat çekmektedir. Suzidil eser perde kullanım ortalamalarının yüzde olarak görünümü grafik 3'de verilmiştir.

Grafik 3 Suzidil eserlerde perde dağılım ortalamaları.

Grafik 3 incelendiğinde suzidil makamındaki eserlerde tiz karar (muhayyer) ve tiz karar üstündeki seslerin (dik sünbüle, tiz nim hicaz, tiz neva, tiz hüseyini ve tiz dik acem) kullanımının % 40 olduğu görülmektedir. Bu durum seyrin inici olduğuna işaret etmektedir. Öte yandan karar perdesi (dügâh) ve karar üstündeki seslerin (dik kürdi, nim hicaz ve neva) kullanım yüzdesi %16, güçlü (hüseyini) ve güçlü üstündeki seslerin (dik acem ve nim şehnaz) kullanım oranı ise %29’dur. Karar altındaki seste (nim zirgüle) herhangi bir kullanım söz konusu değildir. Dizi dışı seslerin (nim hisar, acem, eviç, gerdaniye, tiz segâh, tiz buselik, tiz çargâh, tiz nim hisar ve tiz gerdaniye) kullanım oranı ise %15 gibi dikkat çeken bir seviyededir.

Zirgüleli hicaz şedaraban ve suzidil makamlarındaki eserlerin dügâh perdesi üzerindeki dağılım ortalamalarının birlikte görünümü nasıldır? Alt problemine dair bulgular

Zirgüleli şedaraban ve suzidil makamlarındaki eserlerin ortalamaları karşılaştırmalı olarak tablo 8’de verilmiştir.

Perde Adı	Zirgüleli hicaz %	Suzidil %	Şedaraban %
Tiz karar üstündeki sesler	0	22	23
Tiz dik acem	0	1	2
Tiz Hüseyini	0	1	2
Tiz Neva	0	8	5
Tiz nim hicaz	0	4	5
Dik sünbüle	0	8	9
Tiz Karar	2	18	27
Muhayyer	2	18	27
Güçlü üstündeki sesler	2	15	14
Nim şehnaz	1	6	7
Dik acem	1	9	7
Güçlü	7	15	8
Hüseyini	7	15	8
Karar üstündeki sesler	45	13	18
Neva	12	8	10
Nim hicaz	16	4	5
Dik kürdi	17	1	3
Karar	29	3	6
Dügâh	29	3	6
Karar altındaki sesler	5	0	0
Nim Zirgüle	5	0	0
Dizi dışı sesler	9	15	4
Tiz gerdaniye	0	0	0
Tiz nim hisar	0	0	0
Tiz çargâh	0	4	0
Tiz buselik	0	0	0
Gerdaniye	1	8	4
Eviç	1	2	0
Acem	1	1	0
Rast	2	0	0

Irak	1	0	0
Acemaşiran	2	0	0
Hüseyini aşiran	0	0	0
Yegâh	1	0	0
Toplam	100	100	100

Tablo 8 Zirgüleli hicaz, şedaraban ve suzidil makamındaki eserlerin karşılaştırmalı görünümü.

Zirgüleli hicaz makamındaki eserlerde seyir karar perdesi civarında gerçekleşmiştir. Suzidil ve şedaraban eserlerin seyirlerinde ise karar perdesi civarında bir yoğunluk görülmemektedir. Zirgüleli hicaz makamındaki eserlerde tiz karar üstündeki seslerde herhangi bir kullanım yokken suzidil makamındaki eserlerde %22, şedaraban makamındaki eserlerde ise %23 oranında bir kullanım görülmektedir. Zirgüleli hicaz makamındaki eserlerde güçlü üstündeki sesler ile tiz karar seslerinin toplamı sadece %4'tür. Suzidil makamındaki eserlerde bu oran %33 iken şedaraban makamındaki eserlerde bu oran %41'e kadar çıkmaktadır. Zirgüleli hicaz makamındaki eserlerde yeden (nim zirgüle) sesi %5 oranında kullanılırken suzidil ve şedaraban makamlarında bu sesin kullanımına rastlanmamıştır. Dizi dışı seslerden karar perdesi altında kalanların (yegâh, hüseyini aşiran, acemaşiran, irak ve rast) kullanımına sadece zirgüleli hicaz makamında rastlansa da bu oran çok düşüktür (%6). Şedaraban ve suzidil makamlarında ise bu seslerin kullanımına rastlanmamıştır.

SONUÇLAR

Çalışmaya temel olan şedaraban ve suzidil makamlarının zirgüleli hicaz makamının şeddi olup olmadığının anlaşılması için bu makamlardaki önerilen eserlerin düğâh perdesi üzerine göçürülerek karşılaştırmalı çözümlemesi yapılmıştır. Bu çözümleme sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Zirgüleli hicaz makamında mutlaka duyurulması gereken nim zirgüle perdesinin kullanımına yalnızca zirgüleli hicaz makamında rastlanmıştır.
2. Zirgüleli hicaz, şedaraban ve suzidil makamlarındaki eserler incelendiğinde zirgüleli hicaz makamındaki eser seyirlerinin karar (düğâh) ve karar üstündeki seslerde (dik kürdi, nim hicaz ve neva) yoğunlaştığı görülmüştür. Bu makamda tiz karar üstündeki sesler (dik sünbüle, tiz nim hicaz, tiz neva, tiz hüseyini ve tiz dik acem) hiç kullanılmamıştır. Şedaraban ve suzidil makamlarındaki eser seyirlerinin ise daha çok tiz karar (muhayyer) ve tiz karar üstündeki seslerde (dik sünbüle, tiz nim hicaz, tiz neva, tiz hüseyini ve tiz dik acem) yoğunlaştığı görülmüştür.

3. (AEU) okulunda verilen zirgüleli hicaz tanımı ve dizisi dikkate alınarak dizi dışı sesler belirlenmiştir. Buna göre zirgüleli hicaz makamı pest bölgedeki (karar perdesi altındaki) dizi dışı sesleri kullanırken şedaraban ve suzidil makamlarında dizi dışı sesler tiz bölgede kullanılmıştır.

4. Zirgüleli hicaz makamında pest bölgede (karar perdesi altında) genişlemeler görülürken diğer iki makamda böyle bir genişleme yoktur.

Sonuç olarak şedaraban ve suzidil makamlarındaki eserler zirgüleli hicaz makamının karar sesi olan düğâh perdesi üzerine aktarılıp seyir yönü ve perde dağılımları dikkate alındığında zirgüleli hicaz makamıyla örtüşmemektedir. Zirgüleli hicaz makamı için önemli olan ve mutlaka kullanılması gereken nim zirgüle perdesi şedaraban ve suzidil makamlarında kullanılmamıştır. Şedaraban ve suzidil makamlarının zirgüleli hicaz makamından farklı bir kimlik sergilediği anlaşılmıştır.

Bu tespitler doğrultusunda şedaraban ve suzidil makamları zirgüleli hicaz makamının şeddi değildir.

KAYNAKLAR

- Arel, H. S. (1968). *Türk musikisi nazariyatı ve dersleri*. İstanbul: İleri Türk Müziği Konservatuarı.
- Aydemir, M. (2020). *Türk müziği makam rehberi*. İstanbul: Pan
- İlhan Harmancı, A. B. (2013). Şed makam mı şed icrâ mı? *Rast Müzikoloji Dergisi*, 1(1), 22-77.
- Karadeniz, M. E. (2013). *Türk mûsikîsinin nazariye ve esasları*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler*. Nobel Yayınları.
- Kahyaoğlu, Y. (2019) Türk müziğinde transpoze (şed/göçürme) *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 5(2), 92-98
- Kutluğ, Y. F. (2000a). *Türk musikisinde makamlar: İnceleme*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kutluğ, Y. F. (2000b). *Türk musikisinde makamlar: Notalar 1, basit makamlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kutluğ, Y. F. (2000c). *Türk musikisinde makamlar: Notalar 3, şed makamlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Özalp, M. N. (1992). *Türk mûsikîsi beste formları*. TRT Basım ve Yayın Müdürlüğü Yayınları.
- Özalp, M. N. (2000). *Türk mûsikîsi tarihi I*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Özkan, İ. H. (2006). *Türk mûsikîsi nazariyatı ve usulleri kudüm velveleleri*. İstanbul: Ötüken.
- Salgar, M. F. (2017). *Türk müziğinde makamlar, usuller ve seyir örnekleri*. İstanbul: Ötüken.
- Sıdal, F. (1988). *Türk mûsikîsi nazariyatı*. Ankara: TRT Müzik Dairesi Yayınları.
- Signell, Karl L. (2006). *Makam: Türk sanat musikisinde makam uygulaması*. (Çev. İ. Gökçen). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 1977).
- Tanrıkorur, C. (1998). *Müzik kimliğimiz üzerine düşünceler*. İstanbul: Ötüken Neşriyat
- Tekin, H. S. (2016). *Türk müziği nazariyatı ve solfej-I basit makamlar – şed makamlar*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları
- Teymur, A. S. (2010). *Türk musikisi*. İstanbul: Pan.
- Tura, Y. (2019). *Türk mûsikîsinin mes'eleleri – II: Türk mûsikîsi ve armoni*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Yahya Kaçar, G. (2023). *Türk mûsikîsi rehberi*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Web Kaynakları

- Nota Arşivleri İnternet Sitesi. (t.y.). *Beni Ey Gonca-fem Bülbul Sıfat*. (Erişim adresi: https://www.notaarsivleri.com/NotaMuzik/beni_ey_gonce-fem_bulbul-sifat_nalan_edem_sensin.pdf), (Erişim tarihi: 29.07.2025).
- Nota Arşivleri İnternet Sitesi. (t.y.). *Bâde-i Vuslat İçilsin Kâse-i Fağfurdan*. (Erişim adresi: [https://www.notaarsivleri.com/NotaMuzik/bade-i_vuslat_icilsin_kase-i_fagfurdan\(1\).pdf](https://www.notaarsivleri.com/NotaMuzik/bade-i_vuslat_icilsin_kase-i_fagfurdan(1).pdf)), (Erişim tarihi: 29.07.2025).
- Nota Arşivleri İnternet Sitesi. (t.y.). *Düşünür Hep Seni Rûhum Düşünür Bîpayân*. (Erişim adresi: https://www.notaarsivleri.com/NotaMuzik/dusunur_hep_seni_ruhum_dusunur_bi-payan.pdf) (Erişim tarihi: 29.07.2025).
- Nota Arşivleri İnternet Sitesi. (t.y.). *Kanı Yâd-ı Lebinle Hûn-i Dil-nûş Ettiğim Demler*. (Erişim adresi: https://www.notaarsivleri.com/NotaMuzik/kani_yad-i_lebinle.pdf) (Erişim tarihi: 29.07.2025).
- Nota Arşivleri internet Sitesi. (t.y.). *Ne Boş Yere Yanmışım*. (Erişim adresi: https://www.notaarsivleri.com/NotaMuzik/ne_bos_yere_yanmisim.pdf) (Erişim tarihi: 29.07.2025).
- Nota Arşivleri İnternet Sitesi. (t.y.). *Suzidil Peşrev* (T. Ali Efendi). (Erişim adresi: <https://www.notaarsivleri.com/NotaMuzik/suz-i-dil-pesrev-tanburi-ali-efendi-pdf1590139100.pdf>) (Erişim tarihi: 29.07.2025).

Nota Arşivleri İnternet Sitesi. (t.y.). *Şedaraban Saz Semaisi* (T. Cemil Bey). (Erişim adresi: <https://www.notaarsivleri.com/NotaMuzik/sedd-i-araban-saz-semaisi-tanburi-cemil-bey-pdf1606998114.pdf>) (Erişim tarihi: 29.07.2025).

EXTENDED ABSTRACT

One of the widely accepted theoretical approaches in Turkish music is the (AEU) school system. There appears to be disagreement among the theorists of this school regarding shed makams. Hüseyin Saadettin Arel, one of the leading theorists of the system, states that twenty sheds can be performed in the zirgüleli hicaz makam, meaning that this makam can be performed in twenty-one different keys. However, he argues that these sheds should not be considered as separate makams, but rather that it should be stated that the zirgüleli hicaz makam can be performed in twenty-one different keys. Some of the theorists representing the same system argue that there should be no classification of shed makams, while others argue that these are combined makams.

Within the scope of this study, comparative analyses will be conducted on the zirgüleli hicaz makam with the şedaraban and suzidil makams, which are said to be its sheds. Ultimately, it will be determined whether these makams are shed makams within the framework of the (AEU) school system. The importance of this research is heightened by the fact that this system is not only a subject of academic debate among theorists but is also widely used as a reference source on makams in Turkish music education at all levels of educational institutions.

When the pieces recommended by the theorists of the (AEU) school from the şedaraban and suzidil makams are transferred to the dügâh, which is the tonic note of the zirgüleli hicaz makam, the question of whether these pieces are compatible with the melodic progression and row of the zirgüleli hicaz makam will be addressed. Accordingly, the research question is formulated as follows: “Are the şedaraban and suzidil makams the sheds of the zirgüleli hicaz makam?”

1. What are the average pitch distributions of zirgüleli hicaz pieces?
2. What are the average pitch distributions of şedaraban pieces on the dügâh pitch?
3. What are the average pitch distributions of Suzidil pieces on the dügâh pitch?
4. What is the combined appearance of the average pitch distributions of Zirgüleli Hicaz, Şedaraban, and Suzidil pieces on the dügâh pitch?

This research is qualitative, and the document review method was used to collect data.

In the study, the section up to the meyan in vocal works and the section up to the second hâne in instrumental works were analyzed. In scores with a conclusive ending, the conclusive ending was

included in the analysis. In scores without a conclusive ending, other endings were not considered, and only the section where the piece was concluded was considered. After determining the section to be analyzed in the piece, the pitch distribution frequency (the total duration of each note in the piece) was determined, and the average of three pieces in each makam was taken. The data obtained were presented in the findings section, considering the sub-questions.

To determine whether the şedaraban and suzidil makams, which form the basis of the study, are sheds of the zirgüleli hicaz makam, the recommended pieces in these makams were transposed to the dügâh pitch and analyzed comparatively. The following conclusions were reached as a result of this analysis:

1. The use of the nim zirgüle note, which must be heard in the zirgüleli hicaz makam, was only found in the zirgüleli hicaz makam.
2. When the pieces in the zirgüleli hicaz, şedaraban, and suzidil makams were examined, it was observed that the melodies in the zirgüleli hicaz makam were concentrated on the tonic note (dügâh) and the notes above the tonic note (dik kürdi, nim hicaz, and neva). In this makam, the notes above the high tonic note (dik sünbüle, tiz nim hicaz, tiz neva, tiz hüseyini, and tiz dik acem) are never used. In the şedaraban and suzidil makams, the melodies are concentrated more on the high tonic note (muhayyer) and the notes above the high tonic note (dik sünbüle, tiz nim hicaz, tiz neva, tiz hüseyini, and tiz dik acem).
3. Out-of-scale notes were determined based on the definition and scale of zirgüleli hicaz given in the (AEU) school. Accordingly, while the zirgüleli hicaz makam uses out-of-scale notes in the low register (below the tonic note), out-of-scale notes are used in the high register in the şedaraban and suzidil makams.
4. While expansions are seen in the low register (below the tonic note) in the Zirgüleli Hicaz makam, there is no such expansion in the other two makams.

As a result, when pieces in the şedaraban and suzidil makams are transposed onto the dügâh note, which is the tonic note of the zirgüleli hicaz makam, and the direction of the melodic progression and note distribution are considered, they do not correspond to the zirgüleli hicaz makam. The nim zirgüle pitch, which is important for the zirgüleli hicaz makam and must be used, is not used in the şedaraban and suzidil makams. It is understood that the şedaraban and suzidil makams exhibit a different identity from the zirgüleli hicaz makam.

Based on these findings, the şedaraban and suzidil makams are not sheds of the zirgüleli hicaz makam.

EKLER

Ek-1

Suzidil Ağır Semai (Dügâh perdesi üzerinde) Beni ey gonca-fem bûlbûl sıfat nâlân eden sensin

Usul: Aksak semai

Beste: Hacı Sadullah Ağa

Ek-2

Suzidil Ağır Semâi
(Dügâh perdesi üzerinde)
Kanı yâd-ı lebinle hûn-i dil nûş ettiğim demler

Usul: Aksak semai

Beste: Tamburi Alif Efendi

The musical score is written on 11 staves in G major (one sharp) and 10/8 time signature. The notation includes various rhythmic patterns, accidentals, and a repeat sign at the end of the 9th staff. The score is as follows:

Staff 1: G4, A4, B4, C5, D5, E5, F#5, G5, A5, B5, C6, D6, E6, F#6, G6, A6, B6, C7, D7, E7, F#7, G7, A7, B7, C8, D8, E8, F#8, G8, A8, B8, C9, D9, E9, F#9, G9, A9, B9, C10, D10, E10, F#10, G10, A10, B10, C11, D11, E11, F#11, G11, A11, B11, C12, D12, E12, F#12, G12, A12, B12, C13, D13, E13, F#13, G13, A13, B13, C14, D14, E14, F#14, G14, A14, B14, C15, D15, E15, F#15, G15, A15, B15, C16, D16, E16, F#16, G16, A16, B16, C17, D17, E17, F#17, G17, A17, B17, C18, D18, E18, F#18, G18, A18, B18, C19, D19, E19, F#19, G19, A19, B19, C20, D20, E20, F#20, G20, A20, B20, C21, D21, E21, F#21, G21, A21, B21, C22, D22, E22, F#22, G22, A22, B22, C23, D23, E23, F#23, G23, A23, B23, C24, D24, E24, F#24, G24, A24, B24, C25, D25, E25, F#25, G25, A25, B25, C26, D26, E26, F#26, G26, A26, B26, C27, D27, E27, F#27, G27, A27, B27, C28, D28, E28, F#28, G28, A28, B28, C29, D29, E29, F#29, G29, A29, B29, C30, D30, E30, F#30, G30, A30, B30, C31, D31, E31, F#31, G31, A31, B31, C32, D32, E32, F#32, G32, A32, B32, C33, D33, E33, F#33, G33, A33, B33, C34, D34, E34, F#34, G34, A34, B34, C35, D35, E35, F#35, G35, A35, B35, C36, D36, E36, F#36, G36, A36, B36, C37, D37, E37, F#37, G37, A37, B37, C38, D38, E38, F#38, G38, A38, B38, C39, D39, E39, F#39, G39, A39, B39, C40, D40, E40, F#40, G40, A40, B40, C41, D41, E41, F#41, G41, A41, B41, C42, D42, E42, F#42, G42, A42, B42, C43, D43, E43, F#43, G43, A43, B43, C44, D44, E44, F#44, G44, A44, B44, C45, D45, E45, F#45, G45, A45, B45, C46, D46, E46, F#46, G46, A46, B46, C47, D47, E47, F#47, G47, A47, B47, C48, D48, E48, F#48, G48, A48, B48, C49, D49, E49, F#49, G49, A49, B49, C50, D50, E50, F#50, G50, A50, B50, C51, D51, E51, F#51, G51, A51, B51, C52, D52, E52, F#52, G52, A52, B52, C53, D53, E53, F#53, G53, A53, B53, C54, D54, E54, F#54, G54, A54, B54, C55, D55, E55, F#55, G55, A55, B55, C56, D56, E56, F#56, G56, A56, B56, C57, D57, E57, F#57, G57, A57, B57, C58, D58, E58, F#58, G58, A58, B58, C59, D59, E59, F#59, G59, A59, B59, C60, D60, E60, F#60, G60, A60, B60, C61, D61, E61, F#61, G61, A61, B61, C62, D62, E62, F#62, G62, A62, B62, C63, D63, E63, F#63, G63, A63, B63, C64, D64, E64, F#64, G64, A64, B64, C65, D65, E65, F#65, G65, A65, B65, C66, D66, E66, F#66, G66, A66, B66, C67, D67, E67, F#67, G67, A67, B67, C68, D68, E68, F#68, G68, A68, B68, C69, D69, E69, F#69, G69, A69, B69, C70, D70, E70, F#70, G70, A70, B70, C71, D71, E71, F#71, G71, A71, B71, C72, D72, E72, F#72, G72, A72, B72, C73, D73, E73, F#73, G73, A73, B73, C74, D74, E74, F#74, G74, A74, B74, C75, D75, E75, F#75, G75, A75, B75, C76, D76, E76, F#76, G76, A76, B76, C77, D77, E77, F#77, G77, A77, B77, C78, D78, E78, F#78, G78, A78, B78, C79, D79, E79, F#79, G79, A79, B79, C80, D80, E80, F#80, G80, A80, B80, C81, D81, E81, F#81, G81, A81, B81, C82, D82, E82, F#82, G82, A82, B82, C83, D83, E83, F#83, G83, A83, B83, C84, D84, E84, F#84, G84, A84, B84, C85, D85, E85, F#85, G85, A85, B85, C86, D86, E86, F#86, G86, A86, B86, C87, D87, E87, F#87, G87, A87, B87, C88, D88, E88, F#88, G88, A88, B88, C89, D89, E89, F#89, G89, A89, B89, C90, D90, E90, F#90, G90, A90, B90, C91, D91, E91, F#91, G91, A91, B91, C92, D92, E92, F#92, G92, A92, B92, C93, D93, E93, F#93, G93, A93, B93, C94, D94, E94, F#94, G94, A94, B94, C95, D95, E95, F#95, G95, A95, B95, C96, D96, E96, F#96, G96, A96, B96, C97, D97, E97, F#97, G97, A97, B97, C98, D98, E98, F#98, G98, A98, B98, C99, D99, E99, F#99, G99, A99, B99, C100, D100, E100, F#100, G100, A100, B100, C101, D101, E101, F#101, G101, A101, B101, C102, D102, E102, F#102, G102, A102, B102, C103, D103, E103, F#103, G103, A103, B103, C104, D104, E104, F#104, G104, A104, B104, C105, D105, E105, F#105, G105, A105, B105, C106, D106, E106, F#106, G106, A106, B106, C107, D107, E107, F#107, G107, A107, B107, C108, D108, E108, F#108, G108, A108, B108, C109, D109, E109, F#109, G109, A109, B109, C110, D110, E110, F#110, G110, A110, B110, C111, D111, E111, F#111, G111, A111, B111, C112, D112, E112, F#112, G112, A112, B112, C113, D113, E113, F#113, G113, A113, B113, C114, D114, E114, F#114, G114, A114, B114, C115, D115, E115, F#115, G115, A115, B115, C116, D116, E116, F#116, G116, A116, B116, C117, D117, E117, F#117, G117, A117, B117, C118, D118, E118, F#118, G118, A118, B118, C119, D119, E119, F#119, G119, A119, B119, C120, D120, E120, F#120, G120, A120, B120, C121, D121, E121, F#121, G121, A121, B121, C122, D122, E122, F#122, G122, A122, B122, C123, D123, E123, F#123, G123, A123, B123, C124, D124, E124, F#124, G124, A124, B124, C125, D125, E125, F#125, G125, A125, B125, C126, D126, E126, F#126, G126, A126, B126, C127, D127, E127, F#127, G127, A127, B127, C128, D128, E128, F#128, G128, A128, B128, C129, D129, E129, F#129, G129, A129, B129, C130, D130, E130, F#130, G130, A130, B130, C131, D131, E131, F#131, G131, A131, B131, C132, D132, E132, F#132, G132, A132, B132, C133, D133, E133, F#133, G133, A133, B133, C134, D134, E134, F#134, G134, A134, B134, C135, D135, E135, F#135, G135, A135, B135, C136, D136, E136, F#136, G136, A136, B136, C137, D137, E137, F#137, G137, A137, B137, C138, D138, E138, F#138, G138, A138, B138, C139, D139, E139, F#139, G139, A139, B139, C140, D140, E140, F#140, G140, A140, B140, C141, D141, E141, F#141, G141, A141, B141, C142, D142, E142, F#142, G142, A142, B142, C143, D143, E143, F#143, G143, A143, B143, C144, D144, E144, F#144, G144, A144, B144, C145, D145, E145, F#145, G145, A145, B145, C146, D146, E146, F#146, G146, A146, B146, C147, D147, E147, F#147, G147, A147, B147, C148, D148, E148, F#148, G148, A148, B148, C149, D149, E149, F#149, G149, A149, B149, C150, D150, E150, F#150, G150, A150, B150, C151, D151, E151, F#151, G151, A151, B151, C152, D152, E152, F#152, G152, A152, B152, C153, D153, E153, F#153, G153, A153, B153, C154, D154, E154, F#154, G154, A154, B154, C155, D155, E155, F#155, G155, A155, B155, C156, D156, E156, F#156, G156, A156, B156, C157, D157, E157, F#157, G157, A157, B157, C158, D158, E158, F#158, G158, A158, B158, C159, D159, E159, F#159, G159, A159, B159, C160, D160, E160, F#160, G160, A160, B160, C161, D161, E161, F#161, G161, A161, B161, C162, D162, E162, F#162, G162, A162, B162, C163, D163, E163, F#163, G163, A163, B163, C164, D164, E164, F#164, G164, A164, B164, C165, D165, E165, F#165, G165, A165, B165, C166, D166, E166, F#166, G166, A166, B166, C167, D167, E167, F#167, G167, A167, B167, C168, D168, E168, F#168, G168, A168, B168, C169, D169, E169, F#169, G169, A169, B169, C170, D170, E170, F#170, G170, A170, B170, C171, D171, E171, F#171, G171, A171, B171, C172, D172, E172, F#172, G172, A172, B172, C173, D173, E173, F#173, G173, A173, B173, C174, D174, E174, F#174, G174, A174, B174, C175, D175, E175, F#175, G175, A175, B175, C176, D176, E176, F#176, G176, A176, B176, C177, D177, E177, F#177, G177, A177, B177, C178, D178, E178, F#178, G178, A178, B178, C179, D179, E179, F#179, G179, A179, B179, C180, D180, E180, F#180, G180, A180, B180, C181, D181, E181, F#181, G181, A181, B181, C182, D182, E182, F#182, G182, A182, B182, C183, D183, E183, F#183, G183, A183, B183, C184, D184, E184, F#184, G184, A184, B184, C185, D185, E185, F#185, G185, A185, B185, C186, D186, E186, F#186, G186, A186, B186, C187, D187, E187, F#187, G187, A187, B187, C188, D188, E188, F#188, G188, A188, B188, C189, D189, E189, F#189, G189, A189, B189, C190, D190, E190, F#190, G190, A190, B190, C191, D191, E191, F#191, G191, A191, B191, C192, D192, E192, F#192, G192, A192, B192, C193, D193, E193, F#193, G193, A193, B193, C194, D194, E194, F#194, G194, A194, B194, C195, D195, E195, F#195, G195, A195, B195, C196, D196, E196, F#196, G196, A196, B196, C197, D197, E197, F#197, G197, A197, B197, C198, D198, E198, F#198, G198, A198, B198, C199, D199, E199, F#199, G199, A199, B199, C200, D200, E200, F#200, G200, A200, B200, C201, D201, E201, F#201, G201, A201, B201, C202, D202, E202, F#202, G202, A202, B202, C203, D203, E203, F#203, G203, A203, B203, C204, D204, E204, F#204, G204, A204, B204, C205, D205, E205, F#205, G205, A205, B205, C206, D206, E206, F#206, G206, A206, B206, C207, D207, E207, F#207, G207, A207, B207, C208, D208, E208, F#208, G208, A208, B208, C209, D209, E209, F#209, G209, A209, B209, C210, D210, E210, F#210, G210, A210, B210, C211, D211, E211, F#211, G211, A211, B211, C212, D212, E212, F#212, G212, A212, B212, C213, D213, E213, F#213, G213, A213, B213, C214, D214, E214, F#214, G214, A214, B214, C215, D215, E215, F#215, G215, A215, B215, C216, D216, E216, F#216, G216, A216, B216, C217, D217, E217, F#217, G217, A217, B217, C218, D218, E218, F#218, G218, A218, B218, C219, D219, E219, F#219, G219, A219, B219, C220, D220, E220, F#220, G220, A220, B220, C221, D221, E221, F#221, G221, A221, B221, C222, D222, E222, F#222, G222, A222, B222, C223, D223, E223, F#223, G223, A223, B223, C224, D224, E224, F#224, G224, A224, B224, C225, D225, E225, F#225, G225, A225, B225, C226, D226, E226, F#226, G226, A226, B226, C227, D227, E227, F#227, G227, A227, B227, C228, D228, E228, F#228, G228, A228, B228, C229, D229, E229, F#229, G229, A229, B229, C230, D230, E230, F#230, G230, A230, B230, C231, D231, E231, F#231, G231, A231, B231, C232, D232, E232, F#232, G232, A232, B232, C233, D233, E233, F#233, G233, A233, B233, C234, D234, E234, F#234, G234, A234, B234, C235, D235, E235, F#235, G235, A235, B235, C236, D236, E236, F#236, G236, A236, B236, C237, D237, E237, F#237, G237, A237, B237, C238, D238, E238, F#238, G238, A238, B238, C239, D239, E239, F#239, G239, A239, B239, C240, D240, E240, F#240, G240, A240, B240, C241, D241, E241, F#241, G241, A241, B241, C242, D242, E242, F#242, G242, A242, B242, C243, D243, E243, F#243, G243, A243, B243, C244, D244, E244, F#244, G244, A244, B244, C245, D245, E245, F#245, G245, A245, B245, C246, D246, E246, F#246, G246, A246, B246, C247, D247, E247, F#247, G247, A247, B247, C248, D248, E248, F#248, G248, A248, B248, C249, D249, E249, F#249, G249, A249, B249, C250, D250, E250, F#250, G250, A250, B250, C251, D251, E251, F#251, G251, A251, B251, C252, D252, E252, F#252, G252, A252, B252, C253, D253, E253, F#253, G253, A253, B253, C254, D254, E254, F#254, G254, A254, B254, C255, D255, E255, F#255, G255, A255, B255, C256, D256, E256, F#256, G256, A256, B256, C257, D257, E257, F#257, G257, A257, B257, C258, D258, E258, F#258, G258, A258, B258, C259, D259, E259, F#259, G259, A259, B259, C260, D260, E260, F#260, G260, A260, B260, C261, D261, E261, F#261, G261, A261, B261, C262, D262, E262, F#262, G262, A262, B262, C263, D263, E263, F#263, G263, A263, B263, C264, D264, E264, F#264, G264, A264, B264, C265, D265, E265, F#265, G265, A265, B265, C266, D266, E266, F#266, G266, A266, B266, C267, D267, E267, F#267, G267, A267, B267, C268, D268, E268, F#268, G268, A268, B268, C269, D269, E269, F#269, G269, A269, B269, C270, D270, E270, F#270, G270, A270, B270, C271, D271, E271, F#271, G271, A271, B271, C272, D272, E272, F#272, G272, A272, B272, C273, D273, E273, F#273, G273, A273, B273, C274, D274, E274, F#274, G274, A274, B274, C275, D275, E275, F#275, G275, A275, B275, C276, D276, E276, F#276, G276, A276, B276, C277, D277, E277, F#277, G277, A277, B277, C278, D278, E278, F#278, G278, A278, B278, C279, D279, E279, F#279, G279, A279, B279, C280, D280, E280, F#280, G280, A280, B280, C281, D281, E281, F#281, G281, A281, B281, C282, D282, E282, F#282, G282, A282, B282, C283, D283, E283, F#283, G283, A283, B283, C284, D284, E284, F#284, G284, A284, B284, C285, D285, E285, F#285, G285, A285, B285, C286, D286, E286, F#286, G286, A286, B286, C287, D287, E287, F#287, G287, A287, B287, C288, D288, E288, F#288, G288, A288, B288, C289, D289, E289, F#289, G289, A289, B289, C290, D290, E290, F#290, G290, A290, B290, C291, D291, E291, F#291, G291, A291, B291, C292, D292, E292, F#292, G292, A292, B292, C293, D293, E293, F#293, G293, A293, B293, C294, D294, E294, F#294, G294, A294, B294, C295, D295, E295, F#295, G295, A295, B295, C296, D296, E296, F#296, G296, A296, B296, C297, D297, E297, F#297, G297, A297, B297, C298, D298, E298, F#298, G298, A298, B298, C299, D299, E299, F#299, G299, A299, B299, C300, D300, E300, F#300, G300, A300, B300, C301, D301, E301, F#301, G301, A301, B301, C302, D302, E302, F#302, G302, A302, B302, C303, D303, E303, F#303, G303, A303, B303, C304, D304, E304, F#304, G304, A304, B304, C305, D305, E305, F#305, G305, A305, B305, C306, D306, E306, F#306, G306, A306, B306, C307, D307, E307, F#307, G307, A307, B307, C308, D308, E308, F#308, G308, A308, B308, C309, D309, E309, F#309, G309, A309, B309, C310, D310, E310, F#310, G310, A310, B310, C311, D311, E311, F#311, G311, A311, B311, C312, D312, E312, F#312, G312, A312, B312, C313, D313, E313, F#313, G313, A313, B313, C314, D314, E314, F#314, G314, A314, B314, C315, D315, E315, F#315, G315, A315, B315, C316, D316, E316, F#316, G316, A316, B316, C317, D317, E317, F#317, G317, A317, B317, C318, D318, E318, F#318, G318, A318, B318, C319, D319, E319, F#319, G319, A319, B319, C320, D320, E320, F#320, G320, A320, B320, C321, D321, E321, F#321, G321, A321, B321, C322, D322, E322, F#322, G322, A322, B322, C323, D323, E323, F#323, G323, A323, B323, C324, D324, E324, F#324, G324, A324, B324, C325, D325, E325, F#325, G325, A325, B325, C326, D326, E326, F#326, G326, A326, B326, C327, D327, E327, F#327, G327, A327, B327, C328, D328, E328, F#328, G328, A328, B328, C329, D329, E329, F#329, G329, A329, B329, C330, D330, E330, F#330, G330, A330, B330, C331, D331, E331, F#331, G331, A331, B331, C332, D332, E332, F#332, G332, A332, B332, C333, D333, E333, F#333, G333, A333, B333, C334, D334, E334, F#334, G334, A334, B334, C335, D335, E335, F#335, G335, A335, B335, C336, D336, E336, F#336, G336, A336, B336, C337, D337, E337, F#337, G337, A337, B337, C338, D338, E338, F#338, G338, A338, B338, C339, D339, E339, F#339, G339, A339, B339, C340, D340, E340, F#340, G340, A340, B340, C341, D341, E341, F#341, G341, A341, B341, C342, D342, E342, F#342, G342, A342, B342, C343, D343, E343, F#343, G343, A343, B343, C344, D344, E344, F#344, G344, A344, B344, C345, D345, E345, F#345, G345, A345, B345, C346, D346, E346, F#346, G346, A346, B346, C347, D347, E347, F#347, G347, A347, B347, C348, D348, E348, F#348, G348, A348, B348, C349, D349, E349, F#349, G349, A349, B349, C350, D350, E350, F#350, G350, A350, B350, C351, D351, E351, F#351, G351, A351, B351, C352, D352, E352, F#352, G352, A352, B352, C353, D353, E353, F#353, G353, A353, B353, C354, D354, E354, F#354, G354, A354, B354, C355, D355, E355, F#355, G355, A355, B355,

Ek-2 devamı

The musical score for Ek-2 devamı consists of eight staves of music, numbered 12 to 24. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The notation is in treble clef. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The final measure of the eighth staff is marked with a double bar line and the word "SON" above it.

12

13

15

17

19

21

23

24 SON

Ek-3

Suzidil Peşrev
(Dügah perdesi üzerinde)

Besteci: Tamburi Ali Efendi

I. Hane

Besteci: Tamburi Ali Efendi

Mülazime

Ek-4

Şedaraban Şarkı (Dügâh perdesi üzerinde)
Bâde-i vuslat içilsin

Güfte: Abdülbâkî Baykara

Beste: Fâize Ergin

Ek-5

Şedaraban Saz Semai
(Dügâh perdesi üzerinde)

Usul: Aksak Semai

Beste: Tamburi Cemil Bey

I. Hane

3

5

Mülazime

7

9

10

11

Ek-6

Şedaraban Şarkı
(Dügâh perdesi üzerinde)
Düşünür hep rûhum düşünür bîpâyan

Usul: Aksak

Beste: Şemseddin Ziya Bey

